

Styrking av globale menneskerettigheter for eldre – en investering i fremtiden

Nora Sveaass

Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

nora.sveaass@psykologi.uio.no

Teksten er tilegnet min kjære mann, Jan Høyersten, som var sterkt engasjert i eldre menneskers helse og livssituasjon, særlig rettighetene til mennesker med demensproblemer og deres pårørende. Hans arbeid har satt viktige spor. Nora Sveaass er styreleder i Mental Health and Human Rights Info (MHHRI), professor emeritus og tidligere medlem av to av FNs traktatororganer og leder av Menneskerettighetsutvalget i Norsk psykologforening fra 1998–2023.

Vold og overgrep mot eldre er et globalt problem, i tillegg til risiko for diskriminering og marginalisering

Menneskerettighetene er i prinsippet universelle. Alle mennesker har rett til å leve et liv i verdighet og bli møtt med respekt og anerkjennelse. Dette viktige prinsippet er under angrep, og i dag opplever vi mange forsøk på å undergrave disse helt grunnleggende ideene. Samtidig er vi opptatt av å formulere og styrke rettighetene til grupper som av ulike grunner faller utenfor, eller som har det mer vanskelig enn andre når det gjelder å få oppfylt grunnleggende rettigheter. I denne artikkelen drøftes menneskerettighetene til eldre mennesker og hva som må gjøres for å sikre at disse blir tydeliggjort og respektert i verdens land.

I en tid da menneskerettigheter og ikke minst alvorlige menneskerettighetsbrudd preger verden, er det viktig å tydeliggjøre hva de globale menneskerettighetene faktisk innebærer, og hvilke forpliktelser den enkelte stat har påtatt seg gjennom ratifiseringen av de sentrale menneskerettighetskonvensjonene. Dette betyr også konkretisering av rettigheter til grupper av mennesker med ulike kjennetegn eller behov, og der faren for diskriminering eller også fravær av åpenbare rettigheter står på spill. Mitt fokus er menneskerettighetene til de eldre i samfunnet, og hva som er gjort og gjøres for å sikre dem et liv i verdighet med tilgang til rettigheter. Jeg beskriver globale og nasjonale perspektiver, med særlig vekt på initiativ som bidrar til overvåking og sikring av rettighetene.

Internasjonale menneskerettigheter og eldre

FNs høykommissær for menneskerettigheter, Volker Türk, holdt en tale i FN (Türk, 2024) der han i klare ordelag slo fast at det globale engasjementet for eldre må bli sterkere. Han viste til at i 2050 vil én av seks personer i verden være over 65 år, og at økningen av eldrebefolkningen vil være særlig stor i Nord-Afrika og Vest-Asia (Türk, 2024). Det ble påpekt at eldre mennesker, som jo er en heterogen gruppe, like fullt har det til felles at de står overfor en rekke utfordringer når det gjelder tilgang til rettigheter de har krav på, og beskyttelse mot urett og utestenging. Konkret nevnte høykommissæren vold og overgrep mot eldre som et stort globalt problem, i tillegg til risiko

for stigmatisering, diskriminering og marginalisering. Dette kan bidra til at eldre ofte ikke får den helsehjelpen, oppfølgingen eller støtten som de trenger og har rett på. Det såkalte «digital divide», det vi gjerne kaller digitalt utenforskap, ble også løftet frem, der dagens teknologi ikke blir tilgjengelig for eldre. Han minnet om at vi alle uten unntak vil eldes (Türk, 2024).

Som medlem i to av FNs menneskerettighetskomiteer, begge med mål om å bekjempe tortur og umenneskelig behandling, over en periode på 16 år, har jeg jobbet tett på flere av FNs høykommissærer for menneskerettigheter i Genève. Men det er første gang jeg hører en så klar stemme fra det holdet om de eldre og deres rettigheter, og om stater forpliktelse til å leve opp til kravene som er formulert i avtaler og konvensjoner de har sluttet seg til.

Men først litt om menneskerettighetene mer generelt. Med FN-pakten i 1945 og den universelle Menneskerettighetserklæringen i 1948 kan vi snakke om et stort og viktig gjennombrudd når det gjelder menneskerettigheter. Fra at folkeretten var opptatt av forholdet mellom stater, ble det nå en sterkere oppmerksomhet mot folks grunnleggende rettigheter. Stater skulle samarbeide om å oppfylle respekten for menneskerettigheter, som i praksis betød at stater skulle kunne ha innsyn i og bry seg om hvordan mennesker har det i andre land. Med andre ord har folkeretten beveget seg fra det å beskytte grenser *mellom* land til å beskytte mennesker *i* land.

Det viktige prinsippet som ble innført med FN-pakten var, som det står i artikkel 1 i den universelle Menneskerettighetserklæringen, at alle mennesker er født frie og like når det gjelder verdighet og rettigheter. Det vil si at de har samme rettigheter og krav på respekt for sin integritet, uavhengig av kjønn, alder, religion eller etnisitet.

Menneskerettigheter er altså per definisjon universelle. De gjelder alle, uten unntak av noe slag. Til tross for dette krystallklare prinsippet har det vært nødvendig i årene som fulgte etter 1948, å utvikle regler og bindende traktater eller konvensjoner om rettighetene til spesifikke grupper. Det generelle og ideelle prinsippet nedfelt i Menneskerettighetserklæringen har ikke vært tilstrekkelig. Det ble viktig å arbeide frem rettighetssystemer som kan ivareta definerte grupper og deres beskyttelse, som også kunne være bindende for stater. Av de ti såkalte kjernekonvensjonene i FN-systemet er syv av dem rettet inn mot definerte befolkningsgrupper eller grupper. Vi snakker om barnekonvensjonen, kvinnekonvensjonen, konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne, konvensjonen for migrantarbeidere, personer som er tvungent forsvunnet og mennesker utsatt for rasediskriminering. Når det gjelder tilleggsprotokollen til torturkonvensjonen, dreier den seg om dem som er frihetsberøvet, i ulike sammenhenger. Og hva da med de eldre? Jeg skal snart komme til dette.

Først noen ord om hva det vil si at rettigheter defineres og omhandles i ulike menneskerettighetsdokumenter eller konvensjoner. Når stater ratifiserer eller slutter seg til de ulike menneskerettighetskonvensjonene, er de bundet til å følge disse, og både lovverk og praksis må følge prinsippene i konvensjonene. For å sikre at stater oppfyller sine forpliktelser, må de hvert fjerde år rapportere til de konvensjonsspesifikke komiteene, de såkalte traktatorganene. Det vil eksempelvis si at oppfylging av barnekonvensjonen vurderes av FNs barnekomité, hvordan kvinnekonvensjonen følges opp, vurderes av FNs komité for eliminering av diskriminering av kvinner og så videre. Her gjennomgås konkret implementering av bestemmelser og forpliktelser. Mangler og unnlaterelser påpekes, og anbefalinger gis til det enkelte land om hvordan de skal forbedre sin praksis (Stang & Sveaass, 2025). Disse anbefalingene er offentlige, slik at kritikk blir kjent og åpen for innsyn. Og det er viktig, for de fleste stater liker ikke kritikk.

Menneskerettighetsbestemmelser og organer som overvåker oppfylging av rettighetene, finnes både på internasjonalt, regionalt og nasjonalt nivå. På det internasjonale plan er det først og fremst FN-systemet som står sentralt. På det regionale plan i Europa har vi Den europeiske

menneskerettighetskonvensjonen (EHRC) og en menneskerettighetsdomstol som tar opp saker meldt inn fra europeiske land som har sluttet seg til konvensjonen. På nasjonalt nivå har vi først og fremst rettsapparatet og flere aktuelle mekanismer, slik som ombud. I tillegg fyller det sivile samfunnet, oftest gjennom ikke-statlige eller frivillige organisasjoner, en viktig rolle med hensyn til å følge med på hvordan det enkelte lands menneskerettighetsforpliktelser følges opp. Her har blant annet Psykologforeningen en viktig rolle, først og fremst gjennom Menneskerettighetsutvalget. Dette utvalget har ved flere anledninger uttalt seg om forhold der Norge på ulike måter har sviktet eller ikke fulgt godt nok opp sine forpliktelser gitt gjeldende konvensjoner.

FN-kjernekonvensjoner

Av de ti såkalte kjernekonvensjonene i FN-systemet er syv av dem rettet inn mot definerte befolkningsgrupper eller grupper:

- barnekonvensjonen
- kvinnekonvensjonen
- konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne
- konvensjon om beskyttelse av rettighetene til alle migrasjonsarbeidere og medlemmer av deres familier
- konvensjon om beskyttelse av alle personer mot tvungen forsvinning
- rasediskrimineringskonvensjonen
- personer som er frihetsberøvet (OPCAT, tilleggsprotokollen til torturkonvensjonen)

Egne konvensjoner for eldre?

Vi har så langt sett at flere av konvensjonene omhandler konkrete grupper, men mange er også mer overordnede og beskriver rettigheter som vi alle har, og hensyn som må tas overfor alle. Derfor er flere av de eksisterende konvensjonene både i FN-systemet og i de regionale menneskerettighetssystemene svært relevante når det gjelder eldre. Her vil jeg særlig fremheve FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SPR) og konvensjonen om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter (ØSK), kvinnekonvensjonen (KK) og konvensjonen om rettighetene for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) (Stang & Sveaass, 2025). Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen har også stor betydning, og likeledes Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, den såkalte Istanbulkonvensjonen. Stortinget vedtok i 2017 å ratifisere denne konvensjonen, og den er relevant for alle kjønn.

Men også FNs torturkonvensjon, og særlig tilleggsprotokollen til denne, er av betydning når det gjelder eldre. Det er nemlig tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon som er den direkte årsaken til at vi i dag, ved Sivilombudet i Norge, har en enhet som arbeider aktivt, blant annet med anbefalinger når det gjelder eldre, først og fremst med hensyn til dem som bor på sykehjem. Den forebyggende enheten ved Sivilombudet har mandat til å gjennomføre regelmessige besøk til alle steder der personer holdes frihetsberøvet, enten det er i fengsel, helseinstitusjoner eller annet, og herunder besøkes norske sykehjem regelmessig. Lokaler og regelverk går etter i sømmene, og beboere, ansatte og pårørende

blir intervjuet. Deretter følger rapporter med beskrivelser, påpekninger og anbefalinger. Enhetens rapporter er grundige, lett tilgjengelige og svært leseverdige (se Sivilombudet.no).

En gjennomgang av anbefalinger, også fra FNs torturkomité, viser at denne ved en rekke anledninger har kritisert stater håndtering av eldre personer, deres rettigheter og livsbetingelser i ulike sammenhenger. Da er det gjerne snakk om eldre i institusjoner, og særlig eldre i fengsel. Eldre personers situasjon i fengsler er ofte hårreisende. Jeg har selv besøkt fengsler i mange deler av verden og prøver alltid å snakke med eldre fanger for å se og høre om hvordan de lever. I denne sammenheng besøker jeg også LHBTI-personer. Begge disse gruppene lever ofte under katastrofale forhold i fangenskap.

Med utgangspunkt i det som beskrives over, er det rimelig å tenke at eldres rettigheter langt på vei ivaretas av de mange konvensjonene som allerede er på plass både i FN-systemet og regionalt. Men spørsmålet har vært stilt gang på gang: Bør det ikke likevel utarbeides en egen konvensjon som omhandler eldre og stater forpliktelser når det gjelder deres rettigheter, og som tar hensyn til de særlige forhold som eldre ofte står i?

Dette spørsmålet har en lang historie. Et forslag om egen konvensjon ble først foreslått så tidlig som i 1948, uten at dette ble fulgt opp. I 1981 ble de såkalte FN-prinsippene for eldre personer vedtatt, og et nytt forslag om konvensjon ble reist i 2011. Fortsatt er dette under debatt, og jeg vet lite om hvor det vil ende. Så sent som i 2024 var det flere land som tok opp igjen spørsmålet om en egen konvensjon.

I september 2013 vedtok imidlertid FNs menneskerettighetsråd en resolusjon 24/20 (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR], 2013) der det ble bestemt at man skulle ha en uavhengig ekspert på menneskerettigheter for eldre. Dette var et viktig skritt i arbeidet med å styrke beskyttelsen av eldre menneskers rettigheter globalt. Den uavhengige eksperten fikk mandat til å vurdere hvordan menneskerettighetene til eldre blir respektert og beskyttet i ulike land, identifisere og fremme god praksis, gi anbefalinger til stater og andre aktører om hvordan eldre personers rettigheter kan styrkes og om hvordan samarbeide med andre FN-organer og sivilsamfunnsorganisasjoner. I dag er det Claudia Mahler fra Østerrike som har dette mandatet. Hun besøker land og lager generelle rapporter og anbefalinger av betydning for menneskerettighetene til eldre personer (OHCHR, 2025). I denne perioden er det blitt vedtatt resolusjoner for å følge opp dette mandatet og forlenge det, men i april 2025 ble en resolusjon vedtatt i Menneskerettighetsrådet som omtales som historisk. Her ble det vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe som skal lage utkast til et internasjonalt og juridisk bindende instrument, eller rettere en FN-konvensjon om menneskerettigheter til eldre. «This resolution highlights a global commitment to promote and protect the human rights of older persons» (Eurag, 2025).

I tillegg til dette er eldre på flukt et tema som ofte forbigås i taushet. Den tidligere høykommissæren Sadako Ogata sa en gang at «de eldre er blant de mest usynlige gruppene både når det gjelder flyktninger og fordrevne personer». I dag er det først og fremst FNs høykommissær for flyktninger som løfter frem situasjonen til eldre flyktninger, og peker på at i tider med fordrivelse og flukt utsettes eldre mennesker for presserende rettighetsbrudd og ignorerte behov (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2024). De kan være spesielt utsatt for overgrep og omsorgssvikt under konflikter eller naturkatastrofer, når mangel på mobilitet, nedsatt syn og kroniske sykdommer kan gjøre tilgang til nødvendig støtte vanskelig.

I dag utgjør eldre flyktninger rundt fire prosent av den totale befolkningen som ligger inn under UNHCRs ansvarsområde, og innen 2050 vil flere i verden være *over* 60 år enn *under* 12 år (UNHCR, 2025). Eldre mennesker er noen ganger motvillige til å forlate hjemmene sine og er ofte de siste som

flykter fra fare. I eksil kan de bli sosialt isolert og fysisk adskilt fra familien sin, noe som forverrer den sårbare situasjonen deres. Eldre kvinner og menn kan bidra aktivt til familien og lokalsamfunnet, selv på flukt, om de får en mulighet.

Globale problemer

Blant de globale problemene som eldre står overfor i dag, finner vi:

- vold, overgrep og trakassering i nære relasjoner, i institusjoner og i det offentlige rom
- diskriminering, altså aldersdiskriminering og stereotypifisering
- miljøendringer som har følger for eldre (se nye rapporter i FN om dette)
- forskjeller og utenforskap som skyldes digitalisering av det meste
- tilgang på helsetjenester, ernæring og fattigdomsproblematikk

Eldres situasjon i Norge

Om vi beveger oss over til Norge – hvordan har menneskerettigheter for eldre vært tematisert og fulgt opp? En rapport fra Norsk senter for menneskerettigheter om menneskerettigheter i sykehjem peker på problemer i forbindelse med omfattende medisiner og bruk av tvang, og anbefalte norske myndigheter å kartlegge menneskerettighetssituasjonen i sykehjem, og å inkludere temaet i internasjonal rapportering (Norsk senter for menneskerettigheter, 2014).

Året etter ble Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter etablert, nemlig Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), og her ble senterets mandat og arbeid videreført. NIM har markert seg tydelig på feltet eldre og menneskerettigheter, og det er mye informasjon å finne på NIMs hjemmesider (NIM). I 2019 kom rapporten «Eldres menneskerettigheter – syv utfordringer» (NIM, 2019). Her er det temaer knyttet til vergemål og rettslig handleevne, vold og seksuelle overgrep mot eldre, aldersdiskriminering, universell utforming og helsehjelp. Særlig interessant i denne sammenhengen er temaet om eldre LHBTI-personer og deres møte med helse- og omsorgstjenesten. I juni 2023 fulgte NIM opp dette viktige arbeidet med rapporten «Eldres menneskerettigheter – på stedet hvil?» (NIM, 2023). Dette er en kunnskapsoversikt som beskriver den faktiske situasjonen meget konkret. Blant annet omtaler rapporten overgrep mot eldre, særlig i nære relasjoner, og kommunens ansvar for å iverksette tiltak som kan forebygge slike overgrep og beskytte eldre som er utsatt for dette. Her avsløres det hvor skremmende lite som er gjort på området, til tross for anbefalinger, rapporter og handlingsplaner, inkludert anbefalinger fra internasjonale instanser.

Rapporten beskriver også problemer knyttet til tvungen helsehjelp og gir en rekke eksempler på praksis som er i strid med de menneskerettslige forpliktelsene på dette området. Sist, men ikke minst tar rapporten opp ernæring og medisinbruk. At underernæring blant eldre, også i institusjoner, er et problem, er jo temmelig sjokkerende. Retten til mat vises det også til, og videre at medisiner er tilpasset, riktige og nødvendige.

Statistisk sentralbyrå anslår at det innen 2060 vil bli 700 000 flere mennesker over 67 år enn i 2024. NIMs direktør har vist til at selv om Norge har gode forutsetninger for å ivareta eldres menneskerettigheter, så «har vi gjentatte ganger sett oss nødt til å advare om menneskerettslige utfordringer i eldreomsorgen. Det er nødvendig å få mer oppmerksomhet rundt disse bekymringene,

og at myndighetene nå tar konkrete steg for å løse dem» (NIM, 2025). Blant problemene som NIM viser til, er *praktiseringen av tvungen helsehjelp, vold og overgrep, underernæring, uheldig legemiddelbruk og digitalt utenforskap*. NIM har nylig publisert en egen rapport om utfordringer knyttet til eldre og den økte digitaliseringen av offentlige tjenester og kommunikasjon, særlig i helse- og omsorgssektoren, med det klingende navnet – «Uten nett, uten rett» (NIM, 2025). Vi ser at disse overlapper godt med problemene pekt på som de globale utfordringene.

I arbeidet med Eldres rettigheter spiller også Sivilombudet en viktig rolle. Den torturforebyggende enheten her ble etablert i 2014 etter at Norge hadde ratifisert tilleggsprotokollen til torturkonvensjonen – bedre kjent som OPCAT (Optional protocol for the Convention against Torture). Mandatet er å besøke alle steder der mennesker holdes frihetsberøvet, enten det er i kriminalomsorgen, i barnevernet, i helsevesenet eller i utlendings- eller asylsystemet. I den forbindelse har enheten besøkt en rekke sykehjem i Norge, og oppsummerer i sin rapport fra 2022 viktige funn:

Manglende bevissthet om utgangsbegrensninger, stor usikkerhet blant ansatte om tvangslovverket, ulovlig tvang der Sivilombudet avdekket at flere beboere ble utsatt for ulovlig tvang i stell- og pleiesituasjoner, og manglende kompetanse om risiko for vold og overgrep. Mer om disse alvorlige funnene kan leses i rapporten (Sivilombudet, 2022). Dette arbeidet fortsetter, og Sivilombudet legger alle sine rapporter med anbefalinger ut på sin offentlige hjemmeside.

Norge hadde også et eldreombud en gang. Det ble etablert av et samlet Storting i 2020, og lov om eldreombudet ble vedtatt. Tre år senere ble ombudet avviklet, og i sitt «testament» beskrives erfaringene som ble gjort og alt som gjenstår. Ombudets mandat var å arbeide for Eldres interesser på alle samfunnsplan og ha fokus på digitalt utenforskap, samfunnsdeltakelse, helse og omsorg. Det er en trist historie, men enkelte steder er det allikevel etablert eldreombud. I Agder er det et fylkeseldreombud og i Drammen kommune er det et kommunalt ombud.

Mennesker med traumatiske erfaringer

Før jeg runder av, vil jeg peke på noen grupper, eller kanskje riktigere mennesker, med krevende erfaringer som det er all grunn til å være oppmerksom på. Det dreier seg om erfaringer som gjerne kan melde seg igjen med større kraft når en blir eldre. Først vil jeg nevne migranter, personer som er kommet til Norge enten som arbeidsmigranter eller som flyktninger. For mange kan tiden som gammel bli vanskelig både med hensyn til språk, forventninger og kanskje særlig det å ikke skulle dø i sitt eget hjemland. Mange har alvorlige traumer i livet, enten det er krigstraumer, overgrepstraumer eller annet. Slike erfaringer rapporteres av flyktninger eller migranter, men også av befolkningen ellers. Vi vet om mange norske krigsveteraner og overlevende fra konsentrasjonsleirer under andre verdenskrig som har klart å holde krigserfaringene og traumene i sjakk mens de ennå var aktive og i arbeid. I alderdommen kan slike erfaringer komme tilbake, ofte voldsomt og brutalt.

Mennesker som har vært utsatt for ulike overgrep i yngre dager, for eksempel seksuelle overgrep, er også en aktuell gruppe. Kanskje er det omfattende og ubearbejdede traumer som tydeliggjøres eller forsterkes med det å bli eldre. Når vi blir eldre, blir mange av oss alene, og også redusert både fysisk og mentalt. Vi vet at traumene kan vende tilbake og bli særlig vonde mot slutten av livet (Løkkeberg-Eek, 2023). Når vi også vet at mange ikke får tilgang til psykiske helsetjenester når de blir eldre, er dette et stort problem – noe som for øvrig Likestillings- og diskrimineringsombudet har tatt opp ved flere anledninger.

Jeg er selv blitt pensjonist etter et aktivt og spennende liv med psykologi og menneskerettigheter i fokus, og er av naturlige grunner blitt stadig mer oppmerksom på de mange menneskerettslige og

helsemessige oppgavene vi står overfor. Vi som psykologer, med tradisjonsrike røtter i klinisk virke og andre faglige viktige roller og prosjekter, kan og må styrke vårt engasjement på dette området.

Referanser

- Eurag. (2025). *Historic UN Resolution Advances Human Rights of Older Persons*. https://eurag-europe.net/wp-content/uploads/2025/05/Historic-UN-Resolution-Advances-Human-Rights-of-Older-Persons_07.05.2025.pdf
- Løkkeberg-Eek, J. (2023, 17. april). *Ny Psyk-IT: Behandling av traumer hos eldre*. Nasjonalt senter for aldring og helse. <https://www.aldringoghelse.no/behandling-av-traumer-hos-eldre/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2019). *Eldres menneskerettigheter: syv utfordringer*. <https://www.nhri.no/2019/temarapport-2019-eldres-menneskerettigheter-syv-utfordringer/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2023). *Eldres menneskerettigheter. På stedet hvil?* <https://www.nhri.no/2023/eldres-menneskerettigheter-pa-stedet-hvil/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2025). *Uten nett, uten rett. En spørreundersøkelse om barrierer mot å ta i bruk offentlige tjenester på digitale plattformer*. *Undersøkelse-digitalt-utenforskap.pdf*
- Norges senter for menneskerettigheter. (2014). *Menneskerettigheter i norske sykehjem (Temarapport)*. <https://www.jus.uio.no/smr/om/mr-sykehjem.pdf>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2013). *Resolution adopted by the Human Rights Council 24/20. The human rights of older persons. A/HRC/RES/24/20*. <https://docs.un.org/en/A/HRC/RES/24/20>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2025). *OHCHR and older persons*. <https://www.ohchr.org/en/older-persons>
- Sivilombudet. (2022). *Sivilombudets besøk til sykehjem 2020–2022. Oppsummering av de viktigste funnene*. https://www.sivilombudet.no/wp-content/uploads/2022/10/Oppsummeringsdokument_Sykehjem_net.pdf
- Stang, E. G. & Sveaass, N. (2025). *Hva skal vi med menneskerettigheter? Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gyldendal.
- Türk, V. (2024, 24. mai). *High Commissioner calls for stronger global commitment on rights of older people*. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2024/05/high-commissioner-calls-stronger-global-commitment-rights-older>
- UN Human Rights Council. (2013). *The human rights of older persons: resolution / adopted by the Human Rights Council (UN Resolution 24/20)*. <https://www.refworld.org/legal/resolution/unhrc/2013/en/100401>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2024). *UNHCR Integration Handbook: Older refugees*. <https://www.unhcr.org/handbooks/ih/age-gender-diversity/older-refugees>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2025). *Older persons*. <https://www.unhcr.org/what-we-do/protect-human-rights/safeguarding-individuals/older-persons>